

DE NIEUWE ORGANISATIE VAN HET KUNSTWEZEN

Kunstenaars, pers en film vereenigd in een Kultuurkamer

In het stedelijk museum te Amsterdam heeft de secretaris-generaal van het departement van Volksvoorlichting en Kunsten, dr. T. Goedewaagen, in een zeer druk bezochte bijeenkomst van bij de Nederlandsche en de Amsterdamsche federaties aangesloten vereenigingen van beeldende kunstenaars een rede gehouden, waarin hij nauwkeurig de richtlijnen uitatippelde volgens welke in de toekomst de beeldende kunstenaars in een gilde zullen worden georganiseerd.

De secretaris-generaal werd ingeleid door den kunstenaar Ed. Gerdes, hoofd van de afd. bouwkunst, beeldende kunsten en kunstnijverheid van het departement.

De bemoeiingen van de Nederlandsche overheid in rijk, provincie en gemeente, zoo zeide de heer Gerdes, en de voorlichting van het Nederlandsche volk in kunstzaken door de pers en in periodieken, hebben de laatste halve eeuw, behoudens enkele loffelijke uitzonderingen, gestaan in het teeken van het amateurisme.

Toen het bij den bouw van het stedelijk museum te Amsterdam, ongeveer vijftig jaar geleden, mogelijk bleek, dat de architect A. W. Wijssman rond de groote trap, tot hoon van het gemeentebestuur en de gemeentefinanciën, een fries, voorzien van een motief van bokkekoppen en omgekeerde geldzakken aanbracht, zonder dat zijn bouwheeren zulks bemerkten, was de periode van amateurisme in kunstaangelegenheden ingeluid.

De heer Gerdes zette uiteen, dat in de toekomst zal moeten worden uitgegaan van het standpunt, dat alles wat in dit land aan cultuurbezit aanwezig is, moet worden tot volksbezit in den waren zin. In de toekomst zal het niet mogelijk zijn, aldus de heer Gerdes, dat de directie, om een voorbeeld te noemen, of het bestuur van een provinciaal of stedelijk museum, bij machte is in eigen, besloten kringetje te doen en te laten wat op dat oogenblik toevallig bestuurders goedgevondt en wat wellicht lijnrecht staat tegenover de gezonde tradities van het volk der Nederlanden.

Wij hebben het allen meegemaakt, zoo zeide de heer Gerdes, dat, hoe hoger de instantie, hoe grooter vaak de ondeskundigheid was. Het is noodzakelijk, dat in het vervolg de kunstenaars hun lot in eigen handen kunnen nemen en zonder verdere tussenpersonen rechtstreeks met het departementshoofd in verbinding staan. Dr. Goedewaagen, zoo besloot spr., zal voorzitter worden van de binnenkort op te richten Ned. Kultuurkamer, waarin de beste van de vaklieden zitting zullen hebben en welke kamer tevens rechtsbevoegdheid zal bezitten.

Rede dr. Goedewaagen.

Na deze inleiding gaf dr. Goedewaagen een uitvoerige en belangwekkende uiteenzetting. Er zijn vele kunstenaars, zoo zeide de secretaris-generaal, die meenen, dat de kunst en de politiek volkomen vreemd aan elkander zijn. Zij zeggen: het gebied, waarop wij werken, is een autonoom gebied met een eigen vrije wetgeving. Deze kunstenaars denken ver-

keerd. Er bestaat een belangrijk contact tusschen de kunst en de nieuwe politiek, waarvan ook spr. een vertegenwoordiger is. Beiden zijn symptomen van een cultureele beweging, die de wereld thans in beroering brengt. De mensch als kunstenaar is een bouwer, de politicus is een strijder. Wat op maatschappelijk terrein gebeurt voltrekt zich ook in den beeldenden kunstenaar. Het is de wending der abstractie en het individualisme naar de organische gedachte.

De kunstenaar is gebonden aan een leidende, geestelijke idee. Dit vormt geen inbreuk op de vrijheid, want het is juist de geestelijke gebondenheid, die bevrucht. Wij bewonderen immers in een kathedraal van Chartres de gebondenheid der kunsten onderling. Want de beeldende kunstenaar was dienaar, er was een band tusschen architectuur, beeldhouwkunst, schilderkunst en kunstnijverheid. Tot die gebondenheid moeten wij terugkeeren. De beelden en schilderijen moeten terug naar de architectuur.

Kunst is niet alleen een leidende geestelijke idee, doch ook een gemeenschapsvorm, waarin de kunstenaars moeten leven. In de liberale maatschappij was de kunstenaar eenzijdig een paria, anderzijds een parasiet, een amateur, die leefde op de roem van de groote kunstenaars. De kunstenaar had te weinig rechten en voelde te weinig zijn plichten. Daarom is een nieuwe organisatie, waarin de rechten van den kunstenaar worden gewaarborgd en waarin hij zijn plichten zal moeten nakomen, een noodzakelijke eisch. Die nieuwe organisatie zal zijn: het gilde der beeldende kunstenaars, door den staat gesticht. Het is geen vereeniging, maar een autonoom lichaam, met publiekrechtelijke, verordenende bevoegdheid.

DE MAATSTAVEN.

Tot dit gilde behooren al diegenen, die door de leiding waardig worden gekeurd. In de toekomst moet worden uitgemaakt, wie den titel van beeldende kunstenaar mag dragen. Niet iedereen zal zich dus langer beeldend kunstenaar kunnen noemen. Alleen zij, die tot het gilde behooren, kunnen en mogen als kunstenaar werken. De beroepsuitoefening zal dus alleen zin hebben binnen het gilde. Natuurlijk is iedereen vrij om voor zijn genoegen te schilderen of te teekenen, maar hij zal dan geen rechten kunnen doen gelden op den titel van kunstenaar.

De maatstaven, welke zullen worden aangelegd voor de toekomstige gildeleden, zijn tweërlei: hun vakkundigheid of talent en hun politiek-geestelijke instelling. Zij, die denken, dat daarbij de vakkundigheid te veel uit het oog verloren zal worden, vergissen zich. Men moet alleen bedenken, dat de vakkundigheid niet alles is. De geestelijke instelling immers moet een waarborg zijn, dat geen volksgevaarlijke kunstwerken zullen ontstaan. Er is geen sprake van, dat de leden tot een politieke beweging zullen moeten behooren, maar men zal moeten vertrouwen en gelooven, dat de beweging van thans de genezing van het geheele volk beteekent. Het ligt niet in de bedoeling en het gaat ook niet aan, bepaalde ethische maatstaven aan te leggen voor de kunstenaars, maar er zal streng worden opgetreden tegen immoralisme, nihilisme en cynisme in de kunst.

Het gilde heeft een ethische en sociale taak.

Het wil den kunstenaar sociaal verantwoordelijkheidsbesef geven en hem bewust maken, dat hij een taak heeft tegenover de volksgemeenschap. Aan den anderen kant dient de kunstenaar verzekerd te zijn van de sociale voordeelen, als: zorg voor arbeidsbemiddeling, ziektesteun en pensioen. De liberale maatschappij heeft op dit stuk schromelijk haar plicht verzuimd.

KUNSTHANDEL WORDT GESANEERD.

De nieuwe organisatie heeft verder een sociaal-economische taak. De kunsthandel, die vaak niets met kunst had te doen, doch alleen handel was, moet worden gesaneerd. Men moet eindelijk begrijpen, dat de kunst primair en de handel secundair is.

De juridische taak van het gilde bestaat uit de bescherming van den titel. Evenals de titel van den tandarts en den advocaat moet ook de titel van den beeldenden kunstenaar worden beschermd. En tevens zal de verhouding tusschen werkgever en werknemer juridisch worden geregeld.

Het gilde heeft ook een paedagogische taak. In de toekomst moet een nieuwe kunstenaarslevensstijl ontstaan. Dat is niet mogelijk, als de opvoeding en vorming niet in handen van het gilde zijn. Het departement kan tenslotte niets doen als het gilde niet voor de opleiding zorgt.

TAAK EN INDEELING VAN HET GILDE.

Het gilde heeft — en dat is zeer belangrijk — een nationale of volksche taak. De kunst uit de Middeleeuwen was anders dan die uit de Renaissance, de Boeddhistische was anders dan die der 17de eeuwse Nederlanders. Zij hebben door hun stijl een stempel gedrukt op de kunst. Het is dus van het allergrootste belang den kunstenaar de Nederlandsche waarden te doen begrijpen. Iedere tijd heeft zijn bepaald kunstenaarstype. Dat moet ook onze tijd brengen. Er moet dus een nieuwe kunstenaarsstijl ontstaan en een nieuwe volksche kunst, die daaruit voortspuit. Die volksche kunst beteekent geen voorliefde voor het eenvoudige alleen, doch moet zijn een kunst, welke verankerd is in de Nederlandsche tradities.

Vervolgens gaf dr. Goedewaagen een overzicht van het werk der op te richten Kultuurkamer en wel speciaal van het daarin op te nemen gilde van beeldende kunstenaars, dat zal staan naast de andere kunstgilden, het persgilde en het filmgilde.

De gildeleider krijgt zeer groote bevoegdheden, maar ook een zeer groote verantwoordelijkheid. Hij zal worden bijgestaan door een gilderaad, waarin de vakgroepen zijn vertegenwoordigd en welke een adviseerend stem heeft.

Dat dit alles inbreuk op de vrijheid van den beeldenden kunstenaar zou beteekenen, ontkende dr. Goedewaagen ten stelligste. Thans is de kunstenaar afhankelijk van den kunsthandel en staat hij zonder vertegenwoordiging tegenover een maatschappij, die hem als een luxe beschouwt. Hij staat alleen in een chaotische samenleving. Het gilde brengt hem dus de mogelijkheid van een waardig innerlijk en uiterlijk bestaan in de volksgemeenschap. De secretaris-generaal vroeg tenslotte de levende en eerlijke medewerking van de kunstenaars.

De heer J. van Anrooy, waarnemend hoofd van de afdeling beeldende kunsten van het departement, gaf tot slot een overzicht van de werkwijze en de indeeling van het gilde. De gildeleider en de ondergildeleider worden door den president van de Kultuurkamer benoemd, alsmede de gilderaad, welke bestaat uit de voorzitters der vakgroepen. De zake-lijke leider wordt benoemd door den gildeleider. De vakgroepen zijn ingedeeld in: scheppende kunstenaars, bestaande uit: architecten, schilders, beeldhouwers, kunstnijveren, kunsthandel en vereenigingen van kunstminnaars. Het land zal worden ingedeeld in acht districten, aan het hoofd waarvan districtsleiders met districtsraden staan.